

Kassa polgárainak megörökítői

Kassai fotográfusok a két világháború között (1918-1938)

FARKAS ZSUZSA

Dušan Béreš, Ladislav Klíma, Marián Majerník: *Človek fotografický. Košické fotografi v medzivojnovom období 1918–1938*, Východoslovenské múzeum v Košiciach, 2018, 70 oldal

A fényképező ember. Kassai fotográfusok a két világháború között (1918–1938) című kiállítás kísérő katalógusa az akkor ott tevékenykedő 24 mester élettörténetét mutatja be, továbbá a helyi amatőr fényképező-mozgalmat, sőt a kassai Technika Múzeumban őrzött néhány kiemelkedően fontos fényképezőgéppel is megismerkedhetünk. Ludovít Hlavač 1989-es, több mint 500 oldalas szlovák fotótörténete után Kristína Rybárová húszoldalas tanulmányában olvashattunk a kassai fényképészekről a 19. századtól 1918-ig. Ennek mindegy folytatása a kiállítás és a lexikonszerű katalógus is, melynek összeállításában 16 szerző működött közre, főként múzeumi és levéltári szakemberek.

A 19. századot Kassán a Letzter család uralta, innen indultak útnak; a Monarchián belüli működésük helyszíné Debrecen, Szeged, majd Temesvár volt. Lengyel Samu, Lovich Antal, Róth Imre mellett a később működő Rafael fényírda és Stolp Ernő is kimaradt a mostani feldolgozásból. A fényképészeket összegző listában 37 kassai fényképész szerepel, a két felsorolásban hét közös mester található. Andrassy Eugén (Jenő) (1867–1952), Braun Áron Vojtech (Béla) (1877–1944), Győri Dezider (Dezső) (1887–?), Boros Ladislav (László) (?),

Hriczu Vojtech (Béla) (1872–1928), Kemény Eugen (Jenő) (1855–1938), Szamossy František (Ferenc) (1872–1928) és Vogel Pavol (Pál) (1879–?).

A mi adataink alapján Kemény Jenő 1883–1907 között működött a Fő utca 107. szám alatt, de most kiderült, hogy későbbi tevékenységére is van elég bizonyíték. Sátoraljaújhelyen, Măramaroson is volt fióközlete, és nyíregyházi versóján már nemcsak fotográfia, hanem cinkográfia készítését is vállalta. Kemény a kassai adatok alapján 1895–1901 között a Fő utca 107. alatt dolgozott, majd a Kossuth Lajos utca 22. szám alá költözött. 1903-ban sátoraljaújhelyi műtermét eladásra hirdette a Független Magyarországon és/vagy „üzletvezetőt azonnali belépésre” keresett. Életrajzában hirtelen 1921-hez ugrunk, de vajon mi történt vele a közbeeső évtizedek alatt? Vajon végig Kassán élt és dolgozott? A levéltári források hiányosságai miatt csak annyit bizonyos, hogy 1921-től haláláig, 1938-ig a Kazinczy Ferenc utcában tevékenykedett Kassán.

Érdekes, hogy Lambert Ede nem került be a korszak mesterei közé, pedig az eddigi listák szerint 1906–1920 között működött kassai műtermét is. Ismerjük

olyan portréját, amelyet egy kartonlapra ragasztott fel, az osztrák–magyar katonatiszt térképe alatt kis arany vignettán látható a neve (Lembert Ede/Kassa), 1910 körülre datálva. Az említett Rybárova-tanulmányban csak az 1911-es év szerepel tevékenységi idejének megjelölésénél. Egy fiatal lány levelezőlapos térképén 1915-ből Budapest, Rákóczi út 36. van megadva műteremcímként. 1920-ban Dr. Tolnai és Róna vásárolta meg ezt a helyiséget. Erről hirdetés is megjelent a Pesti Hírlapban, mely szerint várják a hitelezők jelentkezését. Lambert Nagyváradon is dolgozott a Győrffy-házban (Fő utca 8.) Vajon milyen adat került elő, mely bizonyítja, hogy 1918-ban már nem dolgozott Kassán? Dušan Béreš azt válaszolta, nem került elő forrás az 1920-as évekbeli működésre.

A mesterek elég gyorsan mozogtak a Monarchián belül, emiatt nehéz megmondani, hogy ki mikor, meddig tartózkodott egy-egy helyen. Alapvető kérdés, hogy a városban megforduló mesterek teljes tevékenységét vizsgáljuk-e, vagy csak egy-egy kiragadott évet. Mindezek mellett fontos forrásmunka született, mely ugyan minden kérdésre nem ad választ, de kijelöli a tágabb kereteket.